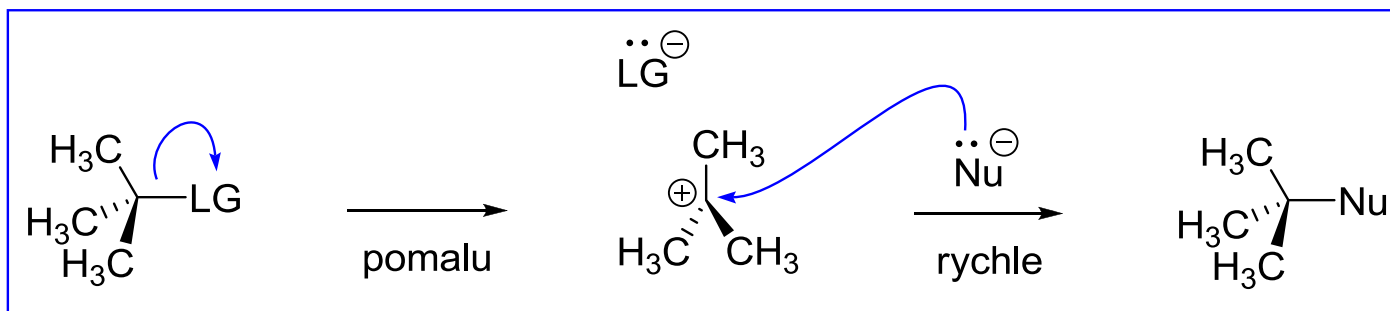
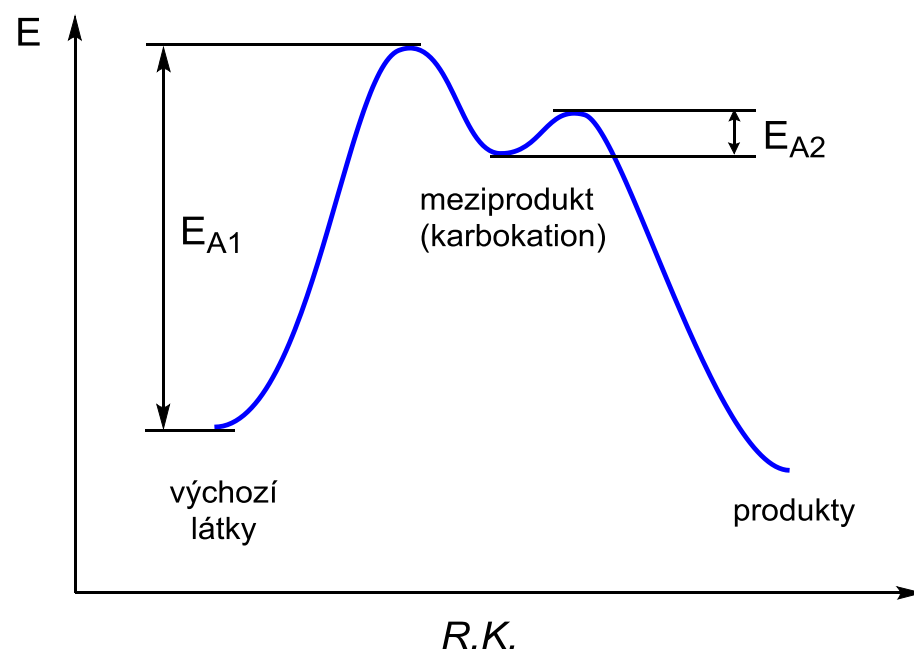
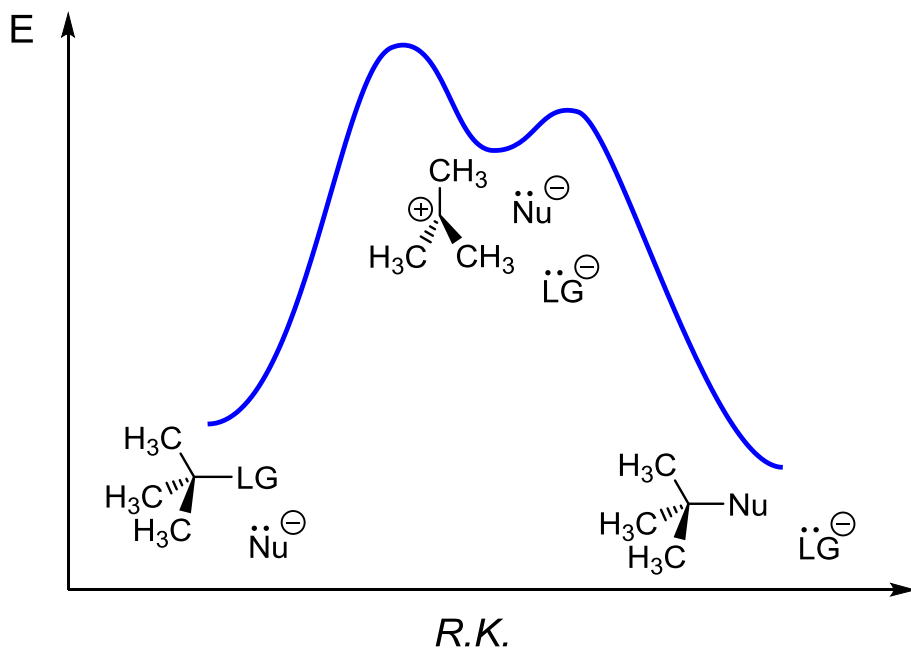

S_N1 : nukleofilní substituce monomolekulární: **obecné schéma, rychlost**

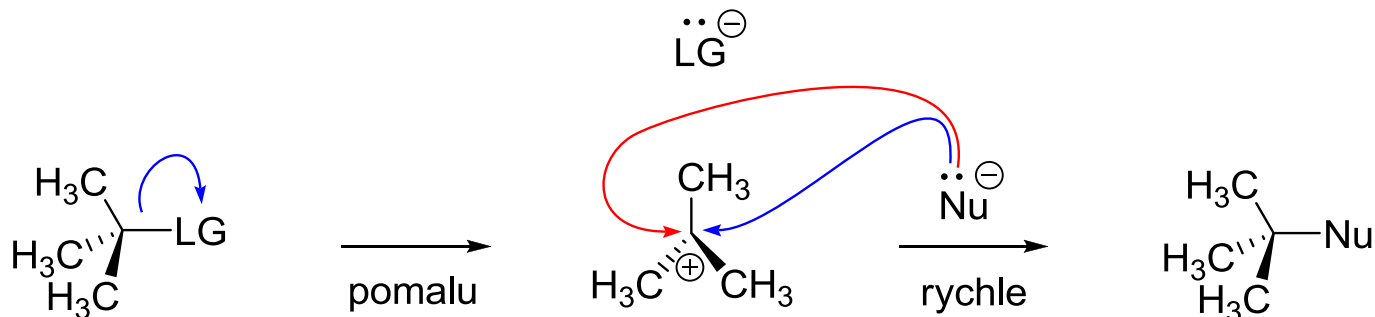

LG = odstupující skupina

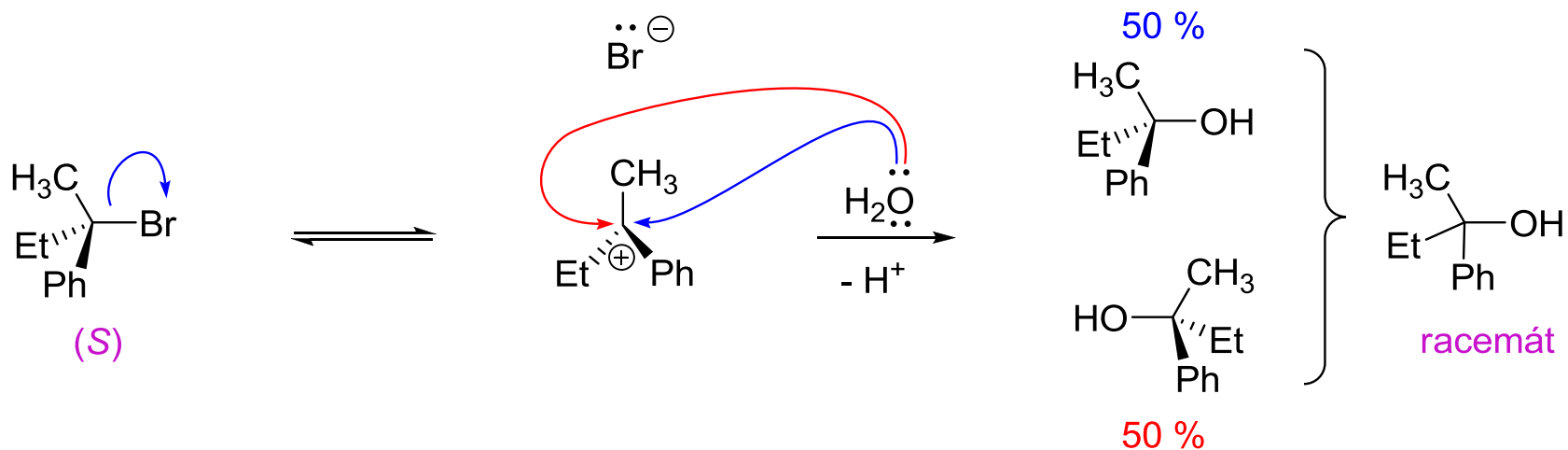

první krok je rychlost určující: **rychlost = k [R-LG]**

S_N1 : nukleofilní substituce monomolekulární: **stereochemie**

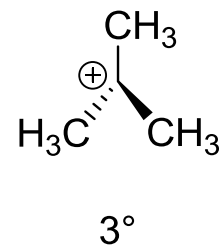
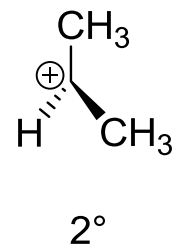
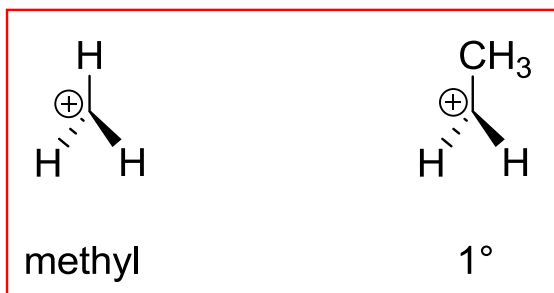
karbokation je planární: nukleofil přistupuje z obou stran se stejnou pravděpodobností

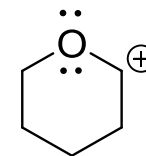
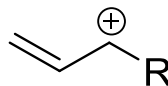
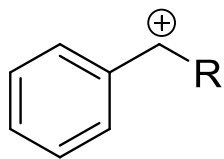
podléhá-li S_N1 enantiomerně čistá výchozí látka, získáme produkt jako racemát

S_N1 : nukleofilní substituce monomolekulární: **stabilní karbokationty**

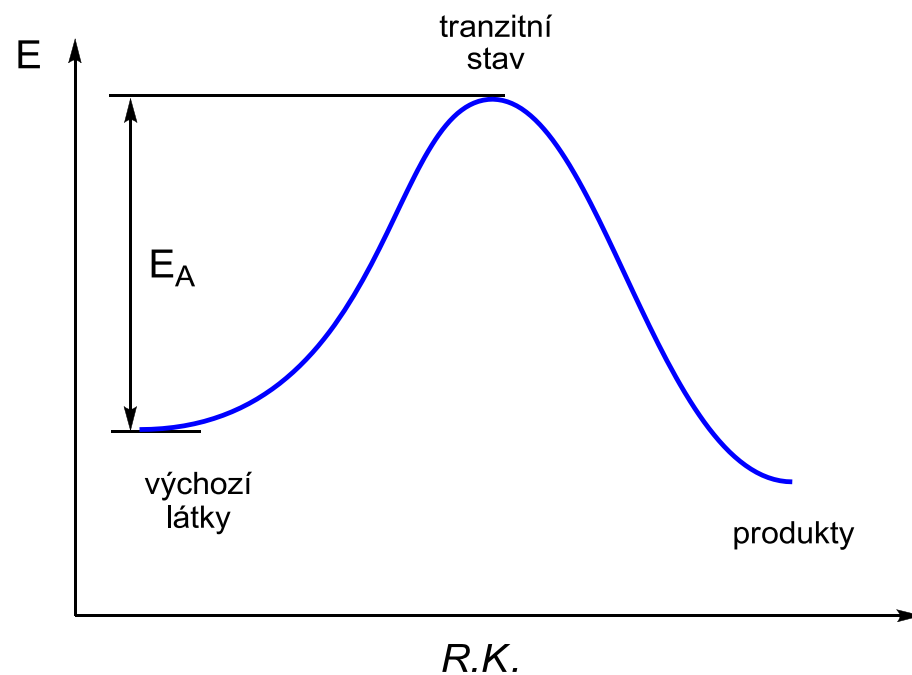
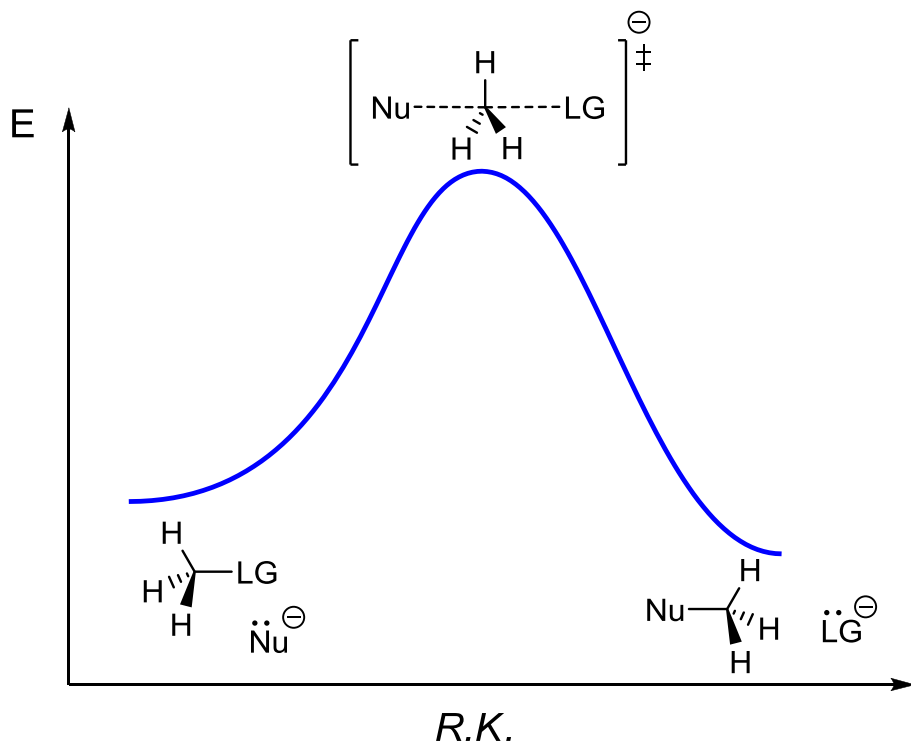
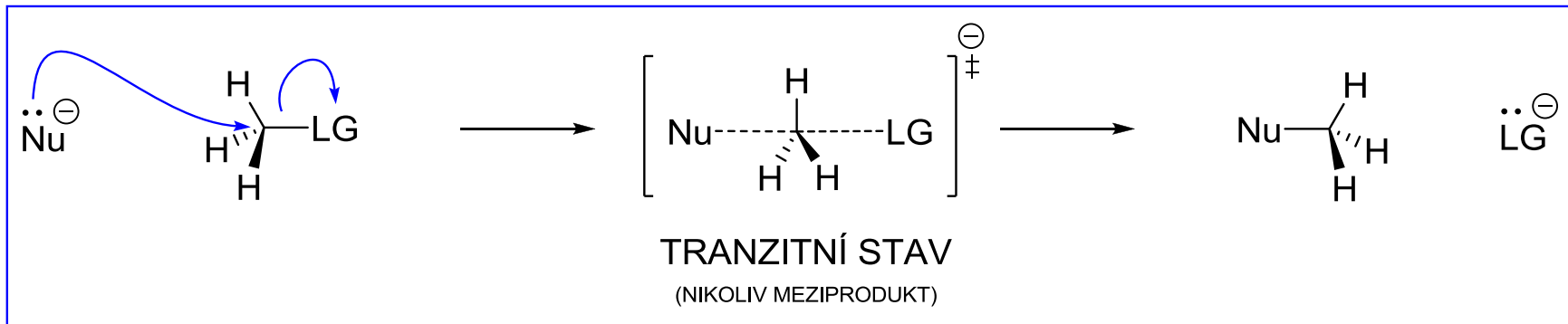
velmi nestabilní: nevystupují v S_N1

stabilita

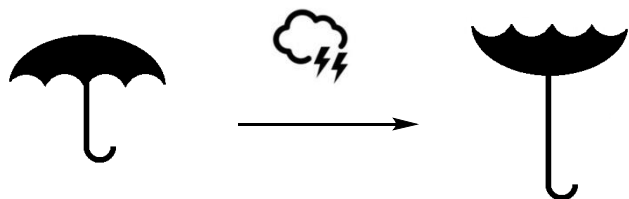
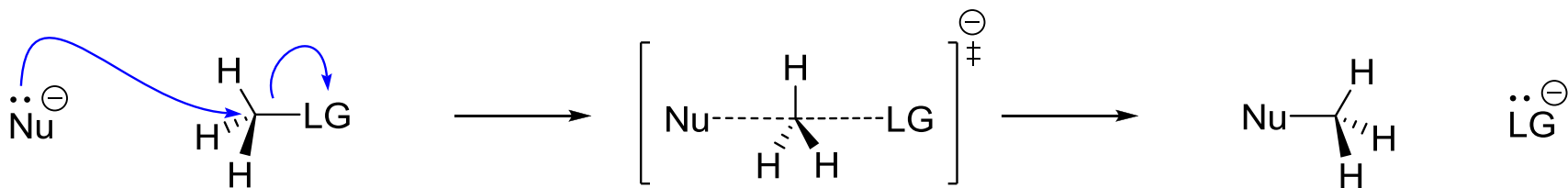

S_N2 : nukleofilní substituce bimolekulární: **obecné schéma, rychlost**

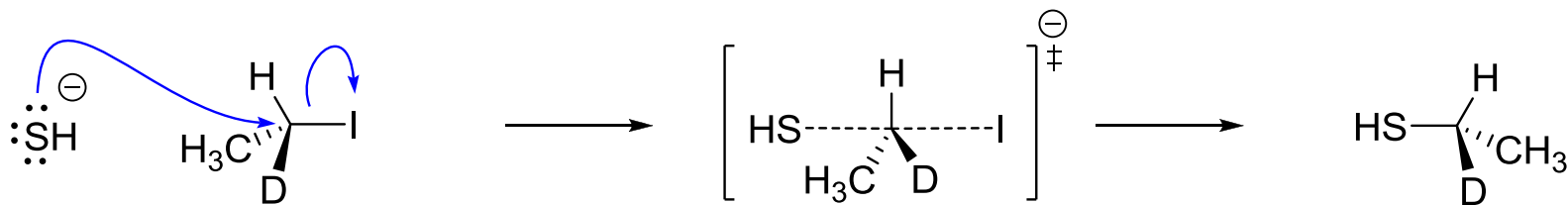

pouze jeden krok: **rychlost = $k [\text{R-LG}][\text{Nu}]$**

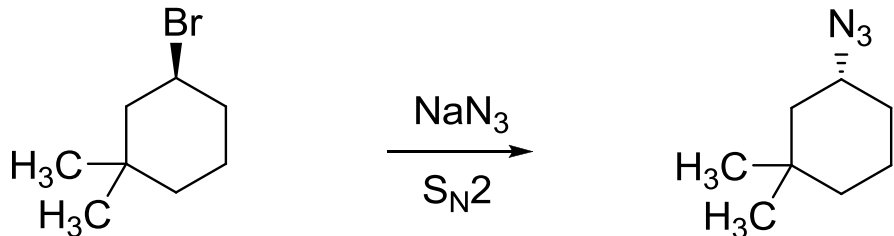
S_N2 : nukleofilní substituce bimolekulární: stereochemie

nukleofil přistupuje z opačné strany než je odstupující skupina

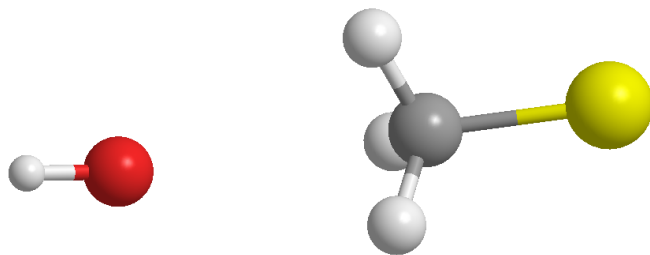
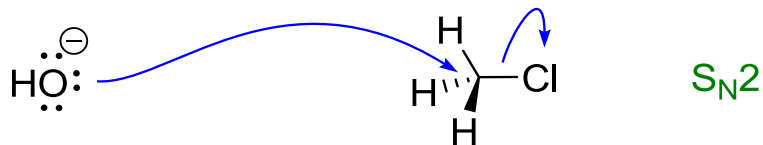

inverze konfigurace

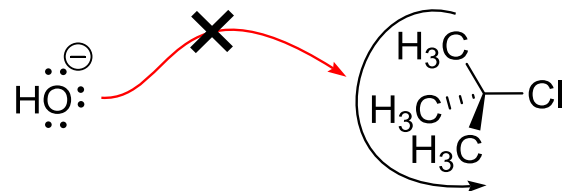

inverze konfigurace

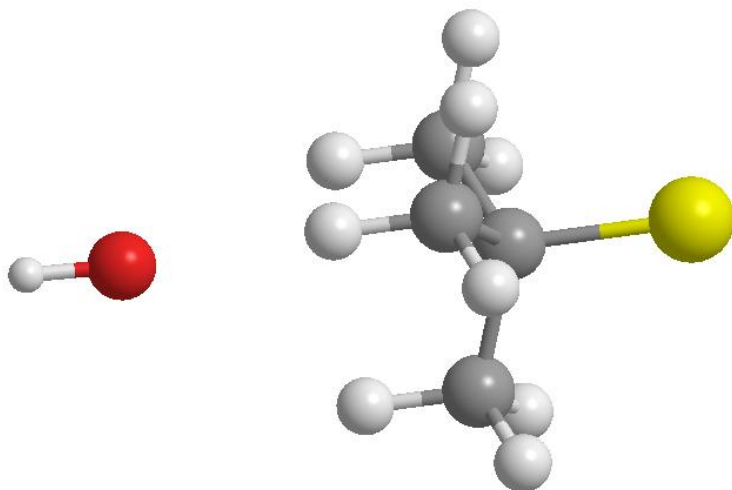
S_N2 : nukleofilní substituce bimolekulární: **sterické vlivy**

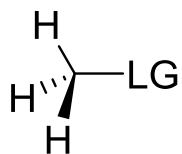
kvůli nutnosti ataku z opačné strany je S_N2 citlivá na sterické vlivy (velikost R–LG)

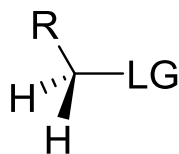
S_N2 **neprobíhá** (probíhá příliš pomalu)
→ probíhají konkurenční reakce

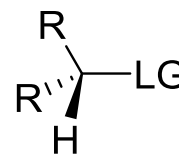
S_N1 & S_N2 : struktura substrátu

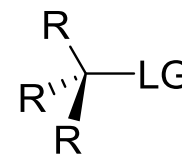
methyl

1°

2°

3°

S_N1

NE

NE

ANO

DOBŘE

S_N2

DOBŘE

DOBŘE

ANO

NE

S_N1 & S_N2 : síla nukleofilu

Nukleofil: reagent, který vytváří vazbu s reakčním partnerem (elektrofilem) tak, že dodá oba vazebné elektrony. Jako elektrofil se v tomto případě nebere H^+ .

Nukleofilicita je určena porovnáním **rychlostí** reakcí nukleofilů s elektrofilem.

Čím rychlejší je reakce, tím je daný nukleofil lepší nebo silnější.

Báze: reagent s elektronovým párem, pomocí něhož může vytvořit vazbu s H^+ (Brønstedova báze).

Bazicita je určena **rovnovážnou konstantou** dané acidobazické rovnováhy.

Čím je rovnováha více posunuta na stranu protonované formy dané báze, tím je báze silnější.

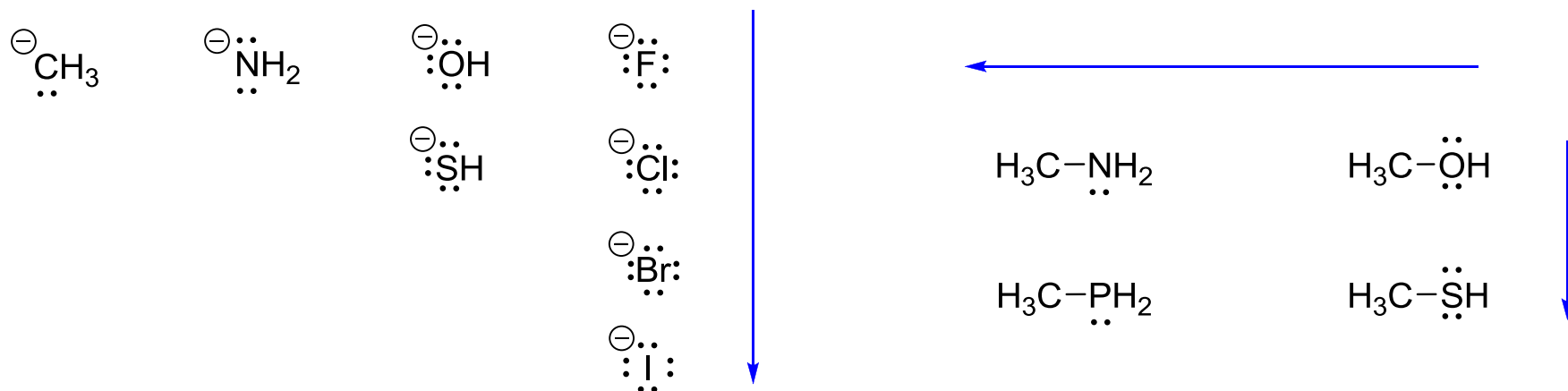
Na nukleofily lze pohlížet také jako na báze, **korelovat nukleofilicitu a bazicitu daného reagentu však nelze vždy!**

S_N1 & S_N2 : síla nukleofilu

Síla nukleofilu (v polárním protickém rozpouštědle):

- **souvislost s periodickou tabulkou** (šipka ve směru silnějších nukleofilů)

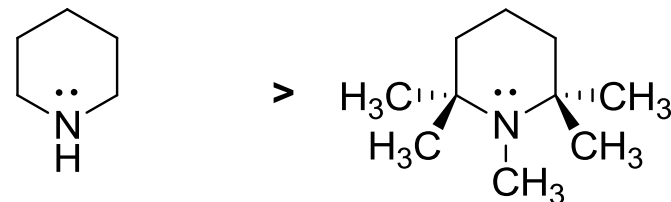
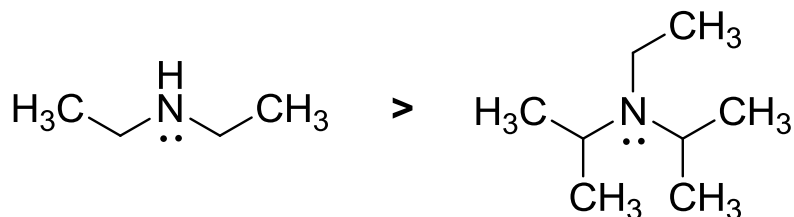
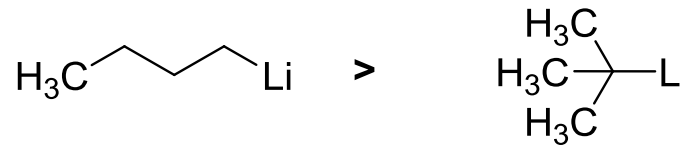
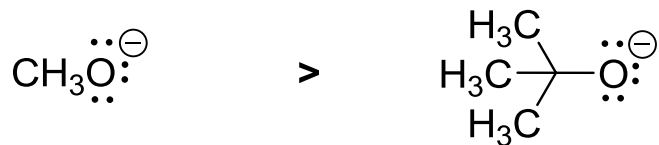

- **náboj** (konjugovaná báze je silnější nukleofil)

S_N1 & S_N2 : síla nukleofilu

- **sterický efekt** (je-li elektronový pár bráněn objemnou skupinou, nukleofilicita klesá)

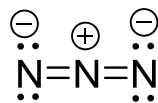

- **tvar**

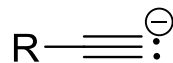
tyto nukleofily nelze kvalitativně porovnávat, můžeme pouze konstatovat, že díky tyčinkovitému tvaru se jedná o výborné nukleofily

kyanid

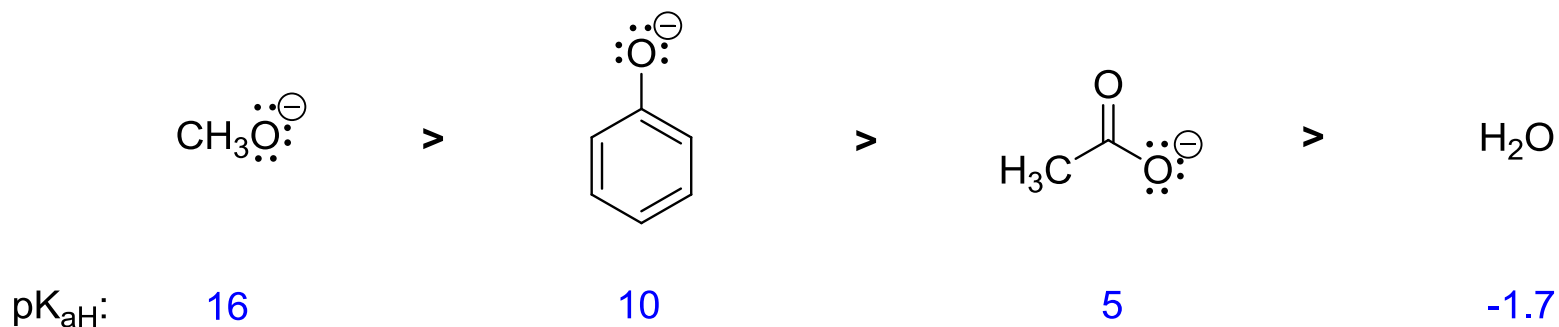
azid

acetylid

S_N1 & S_N2 : síla nukleofilu

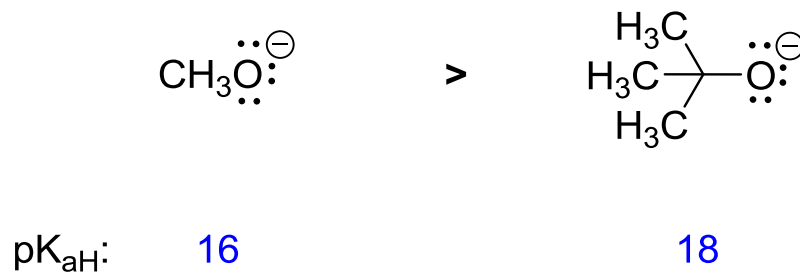
• souvislost s bazicitou

Elektronový pár na stejném atomu

POZOR NA STERICKÝ EFEKT

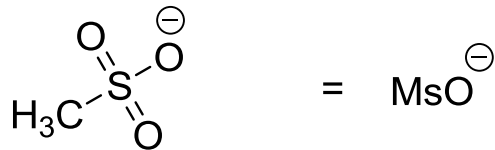
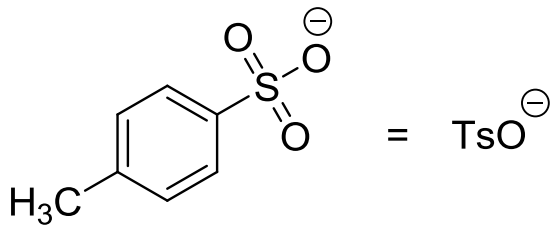
Je-li elektronový pár bráněn objemnou skupinou, nukleofilicita rapidně klesá!
Bazicita však není sterickým efektem výrazněji ovlivněna (H^+ je malá částice)

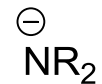
S_N1 & S_N2 : odstupující skupina

zpravidla platí, že slabé báze jsou dobré odstupující skupiny a naopak

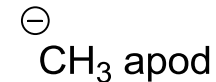
Výborné/dobré odstupující skupiny:

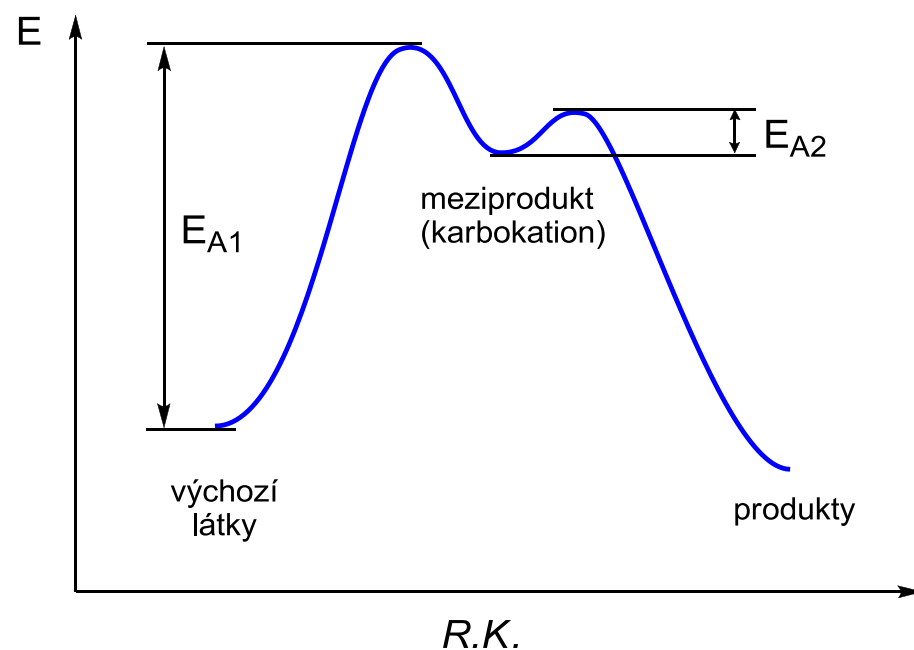
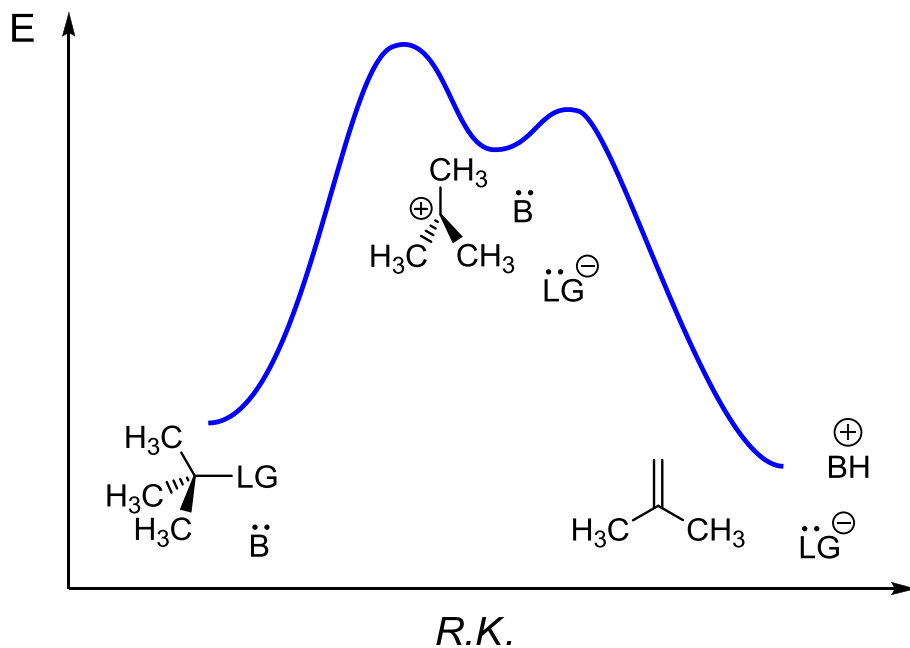
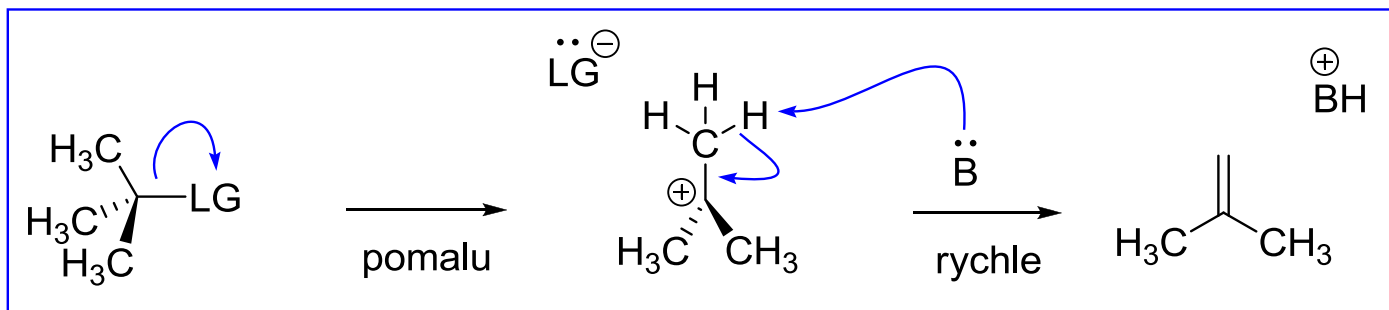
špatné/velmi špatné odstupující skupiny:

skupiny, které běžně neodstupují:

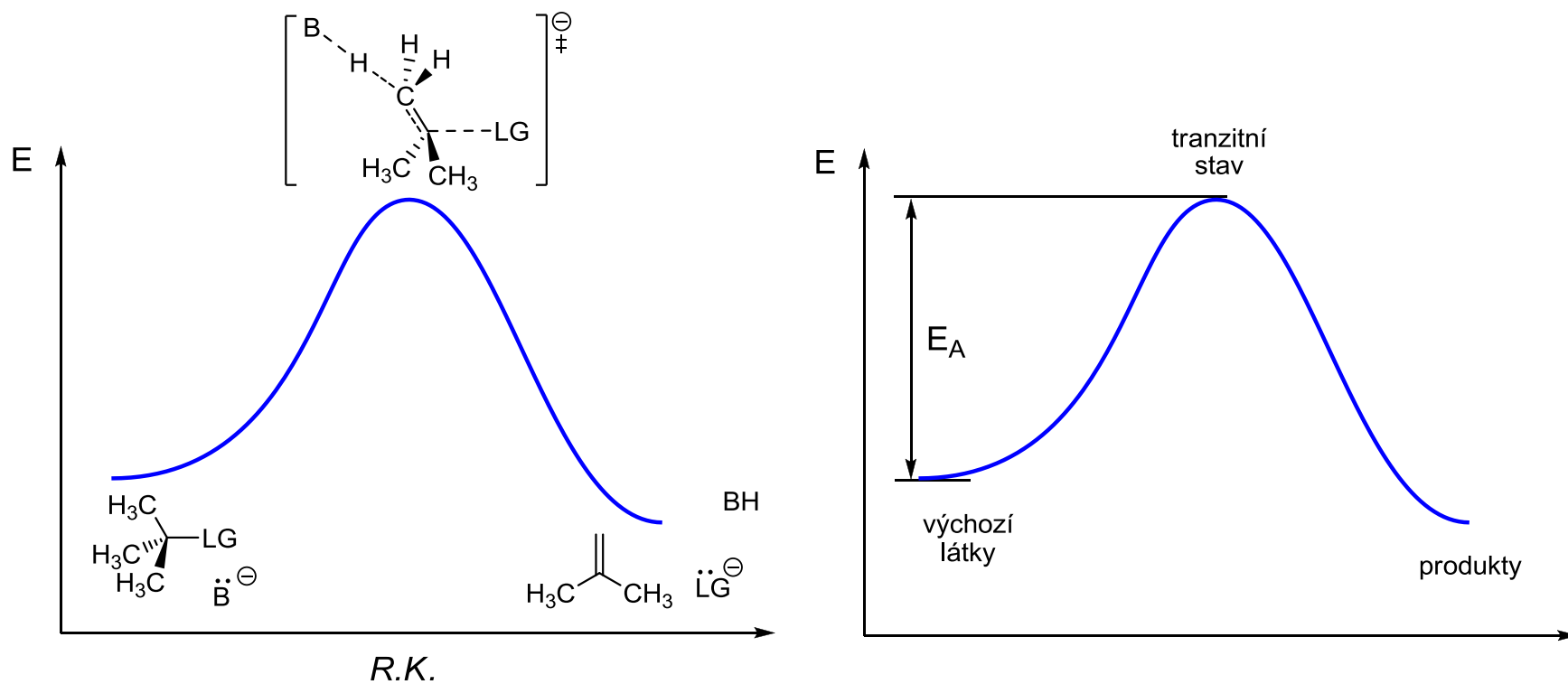
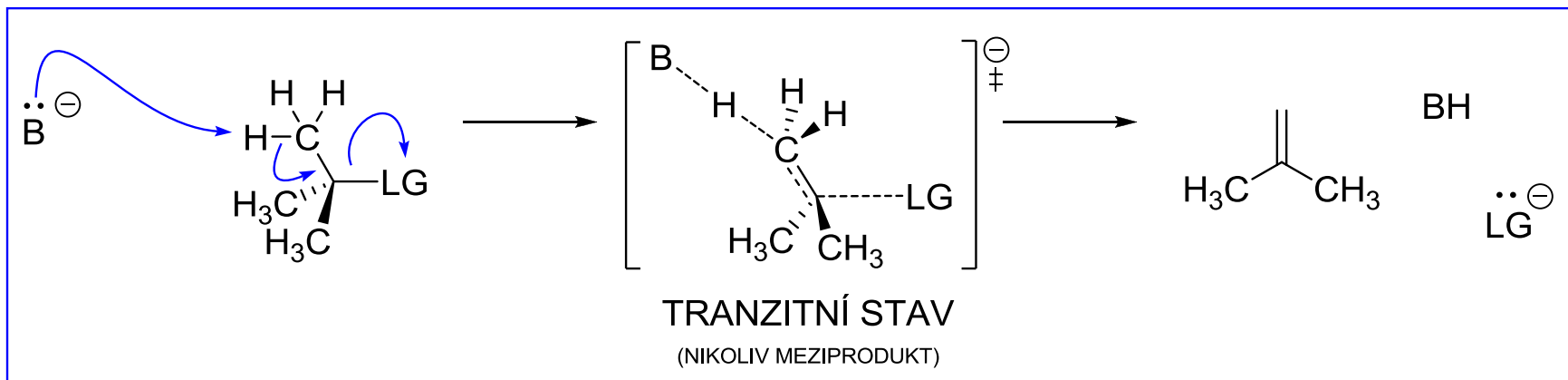

E1: eliminace monomolekulární: **obecné schéma, rychlost**

první krok je rychlost určující: **rychlost = k [R-LG]**

E2: eliminace bimolekulární: **obecné schéma, rychlost**

pouze jeden krok: rychlost = $k [R-LG][B]$

S_N1 & S_N2 & $E1$ & $E2$

Eliminace je obvykle preferována když:

- je nukleofil silně bazický
- je nukleofil hodně objemný – tudíž se chová pouze jako báze
- je reakce prováděna při vyšší teplotě